

ДО ТЕМИ МЕТОДОЛОГІЧНОГО СЕМІНАРУ НАПН УКРАЇНИ**Компетентнісний підхід в освіті:
теоретичні засади і практика реалізації****Бібліографічний список**

У контексті стрімкого розвитку сучасного суспільства перед освітою постають принципово нові завдання. Вони пов'язані з оновленням змісту освіти й навчальних технологій, узгодженням їх із потребами учасників навчально-виховного процесу, інтеграцією у світовий освітній простір, що передбачає орієнтацію навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження.

Ключові проблеми впровадження компетентнісного підходу в освіті розглядають науковці розвинених країн Європи та світу, вивчають колективи відомих міжнародних організацій, зокрема ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів та ін. Компетентнісно орієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром і для освітньої спільноти в Україні. На думку сучасних українських педагогів, він є одним із ключових чинників, що сприяє модернізації змісту освіти й доповнює освітні інновації з реалізації сучасних освітніх цілей. Національна академія педагогічних наук України активно здійснює фундаментальні дослідження компетентнісно орієнтованої освіти, що пов'язані з упровадженням компетентнісного підходу в усіх ланках галузі освіти. Цій проблемі присвячені праці таких українських учених, як І.Бех, Н.Бібік, А.Богуш, Л.Ващенко, І.Єрмаков, О.Локшина, В.Луговий, О.Овчарук, Н.Побірченко, О.Пометун, В.Радкевич, О.Савченко та ін.

З метою сприяння подальшому розробленню теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо впровадження компетентнісного підходу фахівці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського здійснили бібліографічне дослідження на основі фонду бібліотеки – різних видів документів, зокрема монографій, збірників наукових праць, методичних рекомендацій, дисертацій, енциклопедичних та періодичних видань, електронних інтернет-ресурсів. Матеріал систематизовано та згруповано за такими розділами:

1. Компетентнісний підхід як парадигма сучасної освіти.

2. Компетентнісний підхід у контексті вищої освіти.

3. Розвиток педагогічної компетентності.

4. Компетентнісний підхід до навчання в школі.

Перший розділ складають енциклопедичні та науково-методичні розвідки, в яких предметом

уваги дослідників було розроблення теоретичних засад для загальноосвітніх системних перетворень в освітньому процесі, пов'язаних з упровадженням компетентнісно орієнтованого підходу до формування змісту сучасної освіти в Україні. У другому розділі зібрано джерела, в яких із сучасного погляду розглядається концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні, питання наукового переосмислення формування професійно значущих якостей під час навчання у ВНЗ. У науковій літературі третього розділу висвітлюються теоретичні та практичні аспекти впровадження компетентнісного підходу в процес підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів для дошкільних, середніх та вищих навчальних закладів освіти в Україні. Четвертий розділ представлений науковими джерелами, в яких розкриваються нові надбання українських освітян щодо визначення переліку ключових компетентностей, надаються рекомендації щодо їх впровадження в навчально-виховний процес української школи.

У межах розділів матеріал розміщено за абеткою прізвищ авторів і назв праць. У списку використано наскрізну нумерацію бібліографічних записів, що налічує 70 позицій документів за період з 2003 по 2013 рік.

Рекомендаційний список слугуватиме інформаційним джерелом для досліджень науковців, аспірантів, викладачів і студентів, які вивчають та впроваджують в практику освітньої діяльності компетентнісний підхід.

**Компетентнісний підхід
як парадигма сучасної освіти**

1. Бех І.Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті [Електрон. ресурс] / І.Д. Бех // Інститут проблем виховання НАПН України. – Електрон. текст. дані. – К., 2012. – Режим доступу: <http://www.ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 05.02.2014.

2. Бібік Н.М. Компетентність у навчанні / Н.М. Бібік // Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В.Г. Кремін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 408–409.

3. Бібік Н.М. Компетенції / Н.М. Бібік // Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В.Г. Кремін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 409–410.

4. Життєва компетентність особистості: наук.-метод. посіб. / Наук.-метод. центр серед. освіти; за ред. Л.В. Сохань, І.Г. Єрмакова, Г.М. Несен. – К.: Богдана, 2003. – 517 с. – Бібліогр.: с. 469–487.

5. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики: наук.-метод. посіб. / Ін-т педагогіки АПН

України, Наук.-метод. центр серед. освіти, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В.О. Сухомлинського, Хортиц. навч.-реабілітац. багатопроф. центр; наук. ред. І.Г. Єрмаков. – Запоріжжя: Центріон, 2005. – 640 с. – Бібліогр.: с. 607–632.

6. Компетентнісний підхід в освіті: метод. рек. керівним пед. кадрам для проведення наук.-практ. семінарів з питань впровадження компетентнісного підходу в практику роботи ЗНЗ / [авт.-упоряд.: І.В. Гавриш та ін.; за заг. ред. І.В. Гавриш, К.А. Юр'євої]; Харк. обл.ас. наук.-метод. ін-т безперерв. освіти. – Х.: ХОНМІБО, 2005. – 92 с. – Бібліогр.: с. 79–82.

7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики): колект. монографія / [кол. авт.: Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко та ін.; за заг. ред. О.В. Овчарук]. – К.: К. І. С., 2004. – 111 с. – Бібліогр. в кінці ст.

8. Луговий В.І. Ключові поняття сучасної педагогіки: навчальний результат, компетентність, кваліфікація / В.І. Луговий, О.М. Слісаренко, Ж.В. Таланова // Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. пр.: в 5 т. – Т. 1: Загальна педагогіка та філософія освіти. – К.: Пед. думка, 2012. – С. 23–38.

9. Пометун О.І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті / О.І. Пометун // Історія в шк. України. – 2007. – №6. – С. 3–12.

10. Проектний підхід до компетентнісно спрямованої освіти: наук.-метод. зб.: Т. 1 / Ін-т педагогіки НАПН України, Хортиц. навч.-реабілітац. багатопроф. центр, Спеціаліз. шк. І–ІІІ ступенів з поглиб. вивченням інозем. мов «Інтелект» м. Києва; за наук. ред.: І.Г. Єрмакова, В.В. Нечипоренко, В.І. Прокопенко. – Запоріжжя: Вид-во ХНРБЦ, 2008. – 445 с. – Бібліогр. у кінці ст.

11. Радкевич В. Компетентнісний підхід і маркетинг – для якісної освіти / Валентина Радкевич // Пед. газета. – 2012. – Серпень (№8). – С. 6.

12. Рудь М. Компетентнісний підхід в освіті / Марія Рудь // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. педагогічна / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2006. – Вип. 21, ч. 1. – С. 73–82.

13. Савченко О. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти / О.Савченко // Рідна шк. – 2011. – №8–9. – С. 4–8. – Бібліогр.: 7 назв.

14. Шпиталевська Г.Р. Загальнокультурна компетентність у контексті реалізації компетентнісного підходу // Пед. дискурс: зб. наук. пр. / Ін-т педагогіки НАПН України, Хмельниц. гуманіт.-пед. акад. – Хмельницький, 2012. – Вип. 11. – С. 351–354.

Компетентнісний підхід у контексті вищої освіти

15. Бобрицька В.І. Компетентнісний підхід у проєктуванні науково-дослідницької роботи студентів магістратури / В.І. Бобрицька // Вища освіта України. №3: теорет. та наук.-метод. часопис. Дод. 1 / НАПН України, Ін-т вищ. освіти НАПН України. – К., 2012. – Темат. вип.: Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. – С. 46–54. – Бібліогр.: 6 назв.

16. Бондар В. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя / В.Бондар, І.Шапошнікова // Рідна шк. – 2013. – №11. – С. 36–41. – Бібліогр.: 6 назв.

17. Бондар Л.А. Технологія організації компетентнісного підходу в контексті вищої освіти / Л.А. Бондар // Педагогіка вищ. та серед. школи: зб. наук. пр. / ДВНЗ «Криворіз. нац. ун-т». – Кривий Ріг, 2012. – Вип. 34. – С. 424–430. – Бібліогр.: 12 назв.

18. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Психологічні науки. Вип. 4. Компетентнісний підхід у підготовці фахівця з вищою освітою / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2012. – 210 с.

19. Волощук І. Компетентнісний підхід – у вищу школу України: [про роботу методол. семінару з проблем реалізації європейського досвіду компетентніс. підходу у вищ. шк. України] / І.Волощук // Пед. газета. – 2009. – Квіт. (№4). – С. 3.

20. Драч І.І. Компетентнісний підхід у підготовці магістрантів з педагогіки вищої школи / І.І. Драч // Проблеми освіти: наук. зб. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2012. – Вип. 70, ч. 1. – С. 140–146.

21. Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою // Біла книга національної освіти України / [Т.Ф. Алексеєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл та ін.]; за заг. ред. В.Г. Кременя; НАПН України. – К.: Інформ. системи, 2010. – С. 243–255.

22. Луговий В.І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні / В.І. Луговий // Педагогіка і психологія. Вісн. АПН України. – 2009. – № 2. – С. 13–25. – Бібліогр.: 28 назв.

23. Медведовська Т. Компетентнісний підхід у організації навчального процесу в системі вищої освіти / Т.Медведовська // Гуманізація навч.-вихов. процесу: наук.-метод. зб. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ, 2011. – (Спецвип. 7), ч. 2. – С. 40–45. – Бібліогр.: 6 назв.

24. Мішеніна Т.М. Формування дидактичної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей у вищих педагогічних навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.09 / Тетяна Михайлівна Мішеніна; наук. консультант С.О. Караман; Ін-т педагогіки НАПН України. – К., 2013. – 469, [94] с.

25. Побірченко Н.С. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект / Н.С. Побірченко // Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методол. семінару / АПН України, Ін-т педагогіки АПН України. – К.: Пед. думка, 2009. – С. 33–45. – Бібліогр.: 24 назви.

26. Реалізація європейського досвіду компетентнісного підходу у вищій школі України: матеріали методол. семінару / АПН України, Ін-т педагогіки АПН України. – К.: Пед. думка, 2009. – 358 с. – Бібліогр. у кінці ст.

27. Сазоненко Г.С. Компетентність у системі неперервної освіти: акмеологічна модель: наук.-метод. посіб. / Г.С. Сазоненко, В.В. Приступа; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Укр. гуманіт. ліцей. – Макарів: Софія, 2013. – 411 с. – Бібліогр. у кінці розд.

28. Слюсаренко А.Г. Компетентнісний підхід до вивчення історії України у вищій школі / А.Г. Слюсаренко

48. Онопрієнко В. Компетентнісний підхід в екологічній освіті та його значення в системі її маркетингу / В.Онопрієнко // Вісн. Ін-ту розвитку дитини: зб. наук. пр. Сер.: Філософія. Педагогіка. Психологія / Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, Ін-т розвитку дитини. – К., 2011. – Вип. 13. – С. 100–104. – Бібліогр.: 8 назв.

49. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / [кол. авт.: О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова та ін.; за ред. О.А. Дубасенюк]; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011. – 411 с.

50. Радул С. Компетентнісний підхід в професійній освіті майбутнього вчителя іноземної мови / С.Радул // Наук. записки. Сер.: Пед. науки / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2012. – Вип. 103. – С. 268–269. – Бібліогр. у кінці ст.

51. Раков С.А. Математична освіта: компетентнісний підхід з використанням ІКТ / С.А. Раков; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – Х.: Факт, 2005. – 359 с. – Бібліогр.: с. 333–356.

52. Руденко Ю.А. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти у процесі викладання курсу «Культура мовлення та виразне читання» / Ю.А. Руденко // Зб. наук. праць. Пед. науки / М-во освіти і науки України, Бердян. держ. пед. ун-т. – Бердянськ, 2010. – №1. – С. 202–207. – Бібліогр.: 10 назв.

53. Садова Т.А. Компетентнісний підхід у підготовці фахівців дошкільної освіти / Т.А. Садова // Розвиток освіти в умовах поліетнічного регіону: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9–11 квіт. 2009 р. / РВНЗ «Крим. гуманіт. ун-т». – Ялта, 2009. – Вип. 5, ч. 3. – С. 11–14.

54. Студенікіна В.П. Розвиток методичної компетентності вчителів української мови в системі підвищення кваліфікації: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Студенікіна Вікторія Петрівна; Ін-т вищ. освіти НАПН України. – Луганськ, 2013. – 261 с.

55. Тархан Л.З. Компетентнісний підхід до створення професійно-педагогічних програм підготовки інженерів-педагогів / Л.З. Тархан // Зб. наук. праць Бердян. держ. пед. ун-ту (Пед. науки) / Бердян. держ. пед. ун-т. – Бердянськ, 2011. – №2. – С. 152–157.

56. Шевченко М.І. Особливості комунікативної компетентності майбутніх психологів з різними типами співвідношення адаптивності та креативності: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Шевченко Марія Іванівна; наук. кер. В.О. Татенко; Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – К., 2013. – 236 с.

57. Шпиталевська Г.Р. Компетентнісний підхід у підготовці майбутніх учителів початкових класів до формування компетенцій молодших школярів / Г.Р. Шпиталевська // Пед. науки: зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2011. – Вип. 58, ч. 1. – С. 402–406. – Бібліогр.: 6 назв.

Компетентнісний підхід до навчання

58. Бібік Н. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти / Н.Бібік // Почат. шк. – 2010. – №9. – С. 1–4.

59. Бургун І.В. Від компетентного вчителя до компетентного учня / І.В. Бургун // Пед. науки: зб. наук. пр.

/ Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2010. – Вип. 56. – С. 250–255.

60. Доценко О. Освітнє середовище як умова формування компетентностей школярів / О.Доценко // Наук. записки. Сер.: Пед. науки / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. Володимира Винниченка. – Кіровоград, 2013. – Вип. 123. – С. 96–99.

61. Клепко С.Ф. Формування лідерської компетентності в школі: навч. посіб.-довідник / С.Ф. Клепко, Л.В. Литвинюк; НАПН України, Полтав. облас. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. М.В. Остроградського. – Полтава: ПОІППО, 2012. – 269 с. – Бібліогр.: с. 267–269.

62. Компетентнісний підхід. Система впровадження в школі / [упоряд.: І.В. Родигіна, Л.М. Дементєва, А.І. Погорєлов та ін.]. – К.: Шкіл. світ, 2010. – 109 с.

63. Котик Т. Компетентнісний підхід до навчання учнів початкових класів і його основні поняття / Т.Котик, Л.Березовська // Наук. вісн. Чернів. ун-ту: зб. наук. пр. / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2009. – Вип. 470: Педагогіка та психологія. – С. 59–64.

64. Методичні рекомендації з реалізації компетентнісного підходу у змісті освіти та навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів: аналіт. звіт про результати дослідж. / [колектив роб. групи: Н.Бібік, Т.Бойченко та ін.; наук. ред. Н.М. Бібік]; М-во освіти і науки України. – К.: [б. в.], 2010. – 127 с.

65. Пустовіт Н.А. Компетентнісний підхід до формування культури екологічної поведінки школярів / Н.А. Пустовіт // Теорет.-метод. проблеми виховання дітей та учн. молоді: зб. наук. пр. / Ін-т проблем виховання НАПН України. – Кам'янець-Подільський, 2011. – Вип. 15, кн. 1. – С. 365–373.

66. Радкевич В.О. Професійна компетентність – складова професійної культури / В.О. Радкевич // Педагогічна і психологічна науки в Україні: зб. наук. пр.: в 5 т. – К.: Пед. думка, 2012. – Т. 4: Професійна освіта і освіта дорослих. – С. 63–73. – Бібліогр.: 13 назв.

67. Редько В. Компетентнісно-діяльнісна парадигма навчання іншомовного спілкування – виклики сьогодення / В.Редько // Інозем. мови в сучас. шк. – 2013. – №6. – С. 2–5.

68. Родигіна І.В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання / І.В. Родигіна. – Х.: Основа, 2005. – 94 с.

69. Савченко О. Взаємозв'язок ключових і предметних компетентностей у контексті формування у молодших школярів умінь вчитися / О.Савченко // Імідж сучас. педагога. – 2012. – №6. – С. 3–6.

70. Савченко О. Компетентнісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи / О.Савченко // Почат. шк. – 2012. – №8. – С. 1–6.

Матеріал підготувала:

Світлана КИРІЙ,

*завідувач сектору соціокультурних комунікацій
ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського*

Бібліографічний редактор:

Наталія СТЕЛЬМАХ,

*науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського*